

Demokrati och ekonomi i kommuner med nämndlös politisk organisation

Sven Siverbo

Demokrati och ekonomi i kommuner med nämndlös politisk organisation

Sven Siverbo

KFi-rapport nr 129

ISBN 978-91-87454-22-6
© KFi tillsammans med författaren 2014
KFi – Kommunforskning i Västsverige
c/o Göteborgs universitet
Box 665
405 30 Göteborg
Tel 031-786 59 00
E-post kfi@kfi.se
www.kfi.se

Innehåll

Inledning.....	5
Orsaker och effekter	7
Orsaker.....	7
Effekter.....	8
Metod.....	10
Undersökningsgrupp och kontrollgrupp	10
Mått på orsaker.....	10
Mått på effekter	13
Resultat	14
Beskrivande statistik.....	14
Förklaringar till införande av nämndlös politisk organisation.....	16
Effekter av införande av nämndlös politisk organisation.....	19
Ekonomiska och demokratiska orsaker – skillnader mellan tidiga och sena införare.....	22
Ekonomiska och demokratiska effekter – skillnader mellan tidiga och sena införare.....	24
Diskussioner och slutsatser.....	26
Det rationella perspektivet (ekonomi och demokrati)	26
Det institutionella perspektivet	27
Slutsatser.....	27
Appendix	29
Referenser	31

Inledning

De svenska kommunerna har en lång historia av att försöka utveckla demokrati och ekonomi (effektivitet) med hjälp av olika typer av organisatoriska förändringar. Några exempel är kommunsammanslagningar, kommundelsnämndsorganisation, beställar-/utförarorganisation, valfrihetssystem, organ för brukarinflytande och personval. Med början den senare delen av 1990-talet blev en allt vanligare form av omorganisering att kommuner avvecklade sina facknämnder och istället centraliserade den verkställande politiska makten till kommunstyrelsen. Ofta var denna förändring en del i ett större förändringspaket där fackförvaltningarna i förvaltningsorganisationen också avvecklades och där kommunfullmäktige fick en egen politisk utredningsorganisation i form av beredningar. De skäl som vanligen anfördes för att genomföra förändringen var behov av att förbättra demokrati och ekonomi. Centraliseringen av verkställigheten till kommunstyrelsen skulle skapa större helhetssyn, effektivare ärendehantering och minska motståndet mot obekväma men nödvändiga förändringar och besparingar, vilket potentiellt vore gynnsamt för effektivitet och ekonomi. Införande av beredningar i kommunfullmäktige syftade till att skapa en mer intressant politikerroll som handlade om att ge förtroendevalda bättre möjlighet att initiera ärenden, ha dialog med medborgarna och tänka långsiktigt. Beredningarna skulle också hjälpa till att vitalisera kommunfullmäktiges sammanträden genom att deras förslag diskuterades där och sammantaget skulle de därför på flera sätt vara bra för den kommunala demokratin.

Sedan slutet av 1990-talet har ett flertal fallstudier av kommuner med nämndlös politisk organisation genomförts. I dessa studier har forskarna beskrivit de genomförda förändringarna, redogjort för de bevekelsegrunder som respektive kommun har haft för att genomföra förändringen och försökt identifiera vilka konsekvenser förändringarna har medfört efter (som längst) ett par år (se uppsummering i Siverbo, 2009). Styrkan med dessa studier har varit att de oftast har följt den aktuella kommunen över tid och baserats på både djupintervjuer och enkätstudier. Begränsningen har varit att de i

hög utsträckning baserats på de förtroendevaldas (subjektiva) upplevelser och uppfattningar, att effekter på längre sikt inte klarlagts och att endast en eller ett fåtal kommuner studerats åt gången. Dessutom har det i tidigare studier noterats att de nämndlösa kommunerna gör olika val avseende hur många beredningar de väljer att ha under fullmäktige och hur många utskott de har under kommunstyrelsen. Det finns dock inga studier av varför kommuner väljer ett särskilt antal utskott och beredningar och inte heller av vilka effekter det ger. Införandet av utskott under kommunstyrelsen, exempelvis med inriktning mot utbildning och omsorg, skulle öka möjligheterna till politiska verksamhetsdiskussioner men eventuellt på bekostnad av helhetssynen, ärendeeffektiviteten och handlingskapaciteten och därigenom vara ett halvt steg tillbaka mot facknämndsorganisation. Det finns alltså viss kunskap om enskilda kommuners upplevelser av att ha nämndlös politisk organisation, men det saknas generell kunskap baserad på objektiva data om vad som egentligen förklarar varför kommuner väljer att arbeta nämndlöst och – kanske än mer väsentligt – vad det ger för effekter på demokrati och ekonomi.

Syftet med den här studien var därför att undersöka 1) vilka ekonomiska och demokratiska problem som har föregått införande av nämndlös politisk organisation (inklusive utskott och beredningar) och 2) vilka effekter som organisationsformen har fått på demokrati och ekonomi.

Orsaker och effekter

Orsaker

Som nämns ovan visar tidigare studier att de kommuner som inför en nämndlös politisk organisation ofta gör det av demokratiska och ekonomiska skäl (Siverbo, 2009). De demokratiska orsakerna kan vara flera. Det kan handla om att man i kommunen upplever att det är svårt att rekrytera och behålla förtroendevalda och att uppdragen därför koncentreras till ett litet antal förtroendevalda. Det kan också upplevas som problematiskt att det går många invånare per förtroendevald. I båda fallen leder det till att kontaktytan mellan väljare och valda blir liten. Ett relaterat demokratiskt problem är att det är svårt att få medborgare i de yngre åldersintervallen att ta politiska uppdrag. Därtill kommer att det i vissa kommuner är lägre valdeltagande än i andra. Om en kommun upplever ett eller flera av dessa demokratiska problem finns det skäl att göra förändringar i den politiska organisationen; dels för att öka intresset för att ta politiska uppdrag och dels för att förstora kontaktytan mot medborgarna. Att arbeta nämndlöst skulle potentiellt kunna innebära en förbättring eftersom facknämnder av många har ansetts som relativt oinspirerande att vara ledamot i. Det finns dock en paradox i att avskaffa facknämnder om kontaktytan till medborgarna redan är för liten. Men att istället införa en beredningsorganisation under fullmäktige skulle kunna innebära en ny och intressantare politikerroll med positiv effekt på deltagandet i den kommunala politiken och med en bättre kontaktyta till medborgarna.

I tidigare studier (Siverbo, 2009) har det framgått att det kan finnas en skillnad mellan vänsterstyrda och högerstyrda kommuner i hur villig man är att avskaffa facknämnder, där de vänsterstyrda är mer ovilliga eftersom de inte vill reducera antalet förtroendemannauppdrag, vilket kan bli följden om antalet uppdrag i beredningarna inte blir lika många som i de avvecklade nämnderna. Ett annat politiskt skäl till att försöka få till stånd en förändring är att den politiska situationen är turbulent, vilket kan skapa svårigheter att komma till enighet i viktiga beslut. Det kan medföra att nämnderna avskaffas för att reducera komplexiteten i beslutsfattandet.

De ekonomiska orsakerna till att välja bort facknämnder verkar i första hand handla om att via en centralisering till kommunstyrelsen skapa förutsättningar för att planera och förverkliga en stram ekonomisk politik. Emellanåt har det hävdats att avveckling av facknämnder innebär en besparing på politiska arvoden men sannolikt har det inte särskilt stor ekonomisk betydelse; om ens någon. Några av fallstudierna indikerar att den kostnadsposten snarare ökar (se Siverbo 2009).

Praktiska skäl handlar om att befolkningen minskar i en sådan utsträckning att det inte längre är praktiskt möjligt att finna tillräckligt många förtroendevalda för att bemanna facknämnder. I så fall väljer den aktuella kommunen sannolikt inte att införa en beredningsorganisation eller nöjer sig med en eller ett fåtal beredningar.

Det är också tänkbart att det med tiden tillkommer institutionella orsaker till att införa en nämndlös organisation. Det handlar om att det inom kommunsektorn sprider sig en föreställning om att nämndlös politisk organisation är modernt och ändamålsenligt. Innebörden är att ett nytt organisationsmode skapas och införs i kommuner och att det sker utan att det föregås av en djupare analys av om organisationsformen är ändamålsenlig för just den aktuella kommunen (jämför Abrahamson, 1991). Tidigare studier har visat att de organisationer som är tidiga med att införa en ny organisationsform i första hand drivs av rationella (ekonomiska och demokratiska) skäl medan organisationer som gör motsvarande förändring senare i större utsträckning drivs av institutionella orsaker och en strävan efter legitimitet (Modell, 2007). Vilken betydelse det har för effekterna av organisationsförändringen är svårt att prognostisera. Om de sena införarna har färre ekonomiska och demokratiska problem och mest låter sig påverkas av en allmän trend i sektorn har de sannolikt mindre förbättringspotential och därigenom svårare att påvisa positiva effekter. Om de har lika stor (ekonomisk och demokratisk) anledning som de tidiga införarna kan effekterna ändå utebli eftersom de inte gör lika noggrann analys av om den nya organisationsformen är lösningen på just deras problem. Slutligen skulle effekterna till och med kunna bli större hos de sena införarna eftersom de har möjlighet att lära av de tidiga införarnas erfarenheter och misstag.

Effekter

I ganska hög utsträckning är det tänkbart att de faktorer som driver kommuner att införa nämndlös organisation också är de faktorer som den nya

organisationen är tänkt att påverka. Är orsakerna problem med demokrati och ekonomi är det sannolikt att kommunerna har ambitionen att påverka dessa variabler. Det är dock långsökt att tro att organisationsförändringen ger konsekvenser för de politiska majoritetsförhållandena (påverkar valresultatet) och befolkningssituationen.

De potentiella ekonomiska effekterna är knutna till att kommunerna centraliserar beslutsfattandet. Det är dock tänkbart att den centraliseringen i viss utsträckning motverkas av införandet av beredningar. Skälet är att beredningarna – även om det inte är avsikten – tar över facknämndernas roll som kravställare och förkämpar för mer resurser till sina områden (Wildavsky, 1975). I de tidigare genomförda studierna på nämndlösa politiska organisationerna har det framkommit att beredningarna lämnar ”önskelistor” till fullmäktige där de inte har vägt in de ekonomiska konsekvenserna av sina förslag (Bäck med flera, 2001; Siverbo, 2009). En annan organisatorisk lösning som kan motverka centraliseringen är införandet av utskott under kommunstyrelsen. Enligt samma resonemang som ovan kan utskotten utvecklas till att bli företrädare för sina verksamhetsområden. Av den anledningen undersöks de separata effekterna av att införa utskott och beredningar.

Metod

Undersökningsgrupp och kontrollgrupp

För att ta reda på orsakerna till varför kommuner väljer att arbeta utan facknämnder och vilka effekter det ger studerades 40 kommuner som valt att genomföra förändringen och ytterligare 40 kommuner som utgör en kontrollgrupp. De första 40 kommunerna identifierades med hjälp av Kommunforskning i Västsveriges ekonomichefsenkäter åren 2006, 2009 och 2012. Enkäterna gav en bruttolista på kommuner som genomfört förändringen. Justeringar av listan gjordes efter kontroll av respektive kommuns webbplats och i några fall efter kontakt med kommunen. En särskild datainsamling gjordes av hur många utskott och beredningar respektive kommun hade och vilket år förändringen genomfördes. Detta år betraktades som t0 i denna studie. Bland de 40 kommunerna i gruppen varierade t0 mellan 1997 och 2012.

Kommunerna i kontrollgruppen valdes ut med hjälp av databasen Kolada (www.kolada.se). I Kolada kan relevanta jämförelsekommuner sökas ut. Tre likhetskriterier användes: strukturkostnad (viktades 60%), storlek (viktades 20%) och skattekraft (viktades 20%). Om den mest lika kommunen också hade nämndlös organisation förkastades den till förmån för den näst mest lika kommunen. En och samma kommun visade sig vara mest lik flera av de nämndlösa kommunerna. Exempelvis är Askersund, Degerfors, Svenljunga, Tibro, Ödeshög ”kontrollkommun” för två nämndlösa kommuner och Herrljunga för fyra. Detta är dock att föredra framför att välja mindre lika kontrollkommuner (Ellegård, 2013).

Mått på orsaker

För att ta reda på vad som orsakat organisationsförändringen mättes ett antal förklarande variabler vid en tidpunkt före organisationsförändringen (t-1). För majoriteten av de förklarade variablerna används både den absoluta nivån och variabelns förändring innan organisationsförändringen genomfördes. Anledningen är att kommuners vilja att förändra sin organisation både kan

förklaras av, exempelvis, höga kostnader och att kostnaderna har ökat kraftigt under de senaste åren. För de förklarande variablerna beräknas därför både ett genomsnitt för de tre år som föregick införandet av ny politisk organisation och den procentuella förändringen mellan de tre år som föregår organisationsförändringen. I de fall data saknas för ett av de tre åren accepteras två år. Saknas data för mer än ett år exkluderas variabeln för den aktuella kommunen. Exempelvis saknas data på ekonomiskt resultat för åren 1995 och 1996 för Stenungsund som genomförde förändringen år 1997.

Som mått på demokratiska orsaker användes följande:

- *Antal uppdrag per förtroendevald.* Antagandet är att ett högt (eller ökande) antal uppdrag per politiker signalerar att det politiska intresset måste öka i kommunen, vilket kan vara en anledning till att förändra den politiska organisationen. Det kan också utgöra ett skäl till att minska antalet uppdrag, vilket i så fall kan ses som förändring driven av praktiska orsaker snarare än demokratiska ambitioner.
- *Antal invånare per förtroendevald.* Antagandet är att om det vid tidpunkten före förändringen är ett högt (eller ökande) antal invånare per förtroendevald så är det en drivkraft till att få in fler förtroendevalda för att öka kontaktytan mellan väljare och valda.
- *Andel förtroendevalda i åldersintervallen 18–29 år.* Eftersom en av de identifierade demokratiska utmaningarna är att göra politik attraktivt för unga är antagandet att kommuner med en låg (minskande) andel unga i politiken är mer benägna att införa nämndlös politisk organisation.
- *Valdeltagande i kommunvalet.* Ett uttryck för hur den kommunala demokratin fungerar är hur många som väljer att rösta i kommunvalet. Antagandet är att ett lågt (minskande) valdeltagande ökar sannolikheten för att kommuner ska införa nämndlös politisk organisation.

Som mått på politiska orsaker används:

- *Vänsterpolitik.* Som beskrivs ovan ger vänsterpolitiker i genomförda fallstudier uttryck för en större tveksamhet inför att arbeta nämndlöst eftersom de menar att antalet politiska uppdrag därmed minskar, vilket enligt deras uppfattning är till nackdel för demokratin. Variabeln mäts genom att summiera väljarstödet för vänsterpartiet, miljöpartiet och socialdemokraterna i respektive kommun.

- *Andel röster på partier utanför de etablerade blocken.* Andelen sympatisörer med mindre traditionella partier är ett sätt att fånga politisk turbulens och komplexitet.

Som mått på ekonomiska orsaker används:

- *Resultat före extraordinära poster.*
- *Nettokostnader per invånare.*
- *Strukturkostnadskvot*, det vill säga kvoten mellan verkliga nettokostnader och den teoretiskt beräknade standardkostnaden som används i den nationella kommunala kostnadsutjämningen. Strukturkostnadskvoten utgör ett mått på kommunens kostnadsläge. Ju högre kvot desto högre kostnader.
- *Skattesats.* Det är svårt att jämföra kommuners skattesatser eftersom de har olika uppgiftsfördelning jämfört med landstingen. Därför inkluderas inte betydelsen av skattesatsens absoluta nivå i undersökningen. Däremot undersöks om en förändring i skattesatsen påverkar benägenheten att införa nämndlös politisk organisation. Vid beräkning av denna variabel har i möjligaste mån korrigeringar gjorts för kommunernas skatteväxlingar med landstingen.

Antagandena för ekonomivariablerna är att ekonomiska problem, höga kostnader och ekonomiska försämringar skapar behov av helhetssyn och handlingskraft, vilket för många kommuner kan vara skäl att aveckla facknämnderna.

Som mått på praktiska skäl används:

- *Befolkningsförändring.* Sedan tidigare är det känt att det främst är de mindre kommunerna som väljer att aveckla sina facknämnder. En utlösande orsak kan vara att dessa kommuner under senare år på grund av befolkningsminskning blivit ännu mindre, vilket försvårat möjligheterna att bemanna facknämnderna.

Den institutionella förklaringen testas genom att:

- undersöka om de demokratiska, ekonomiska, politiska och praktiska orsakerna har större förklarande kraft för de kommuner som genomförde organisationsförändringen tidigt jämfört med dem som genomförde den senare.

- undersöka om de demokratiska, ekonomiska, politiska och praktiska orsakerna har förklarande kraft över huvud taget, vilket annars kan ses som att det är institutionella drivkrafter bakom förändringen snarare än rationella.

Mått på effekter

Metoden för att kartlägga effekter av att arbeta utan facknämnder är att mäta ett antal demokratiska och ekonomiska variabler vid en tidpunkt efter organisationsförändringen ($t+1$). På samma sätt som för orsaksvariablerna jämförs undersökningsgruppen och kontrollgruppen både avseende den absoluta nivån och variabelns förändring efter organisationsförändringen. Grundprincipen för mätningen av utfallsvariablerna är att beräkna genomsnitt för de tre år som följt på införandet av ny politisk organisation. På samma sätt som för de förklarande variablerna används genomsnitt för två år i de fall kompletta data saknas. Förändringen beräknas genom att relatera värdet för $t1$ till $t-1$. För utfallsvariabeln ”Valdeltagande” exkluderades alla kommuner som införde förändringen från och med 2010 eftersom det därefter inte har hållits något nytt val (vid tiden då denna rapport skrivs).

Som utfallsmått på demokrati används:

- *Antal uppdrag per förtroendevald*
- *Antal invånare per förtroendevald*
- *Andel förtroendevalda i åldersintervallen 18–29 år*
- *Valdeltagande i kommunvalet*

Som utfallsmått på ekonomi används:

- *Resultat före extraordinära poster*
- *Nettokostnader per invånare*
- *Strukturkostnadskvot*
- *Skattesats*

Resultat

Beskrivande statistik

I tabell 1 redovisas maxvärde, minvärde, genomsnitt och standardavvikelse för samtliga variabler. Av den andra kolumnen framgår hur komplett databasen är, det vill säga för hur många kommuner det finns data för den aktuella variabeln. Den mest problematiska variabeln i det avseendet är valdeltagande och förändring i valdeltagande perioden t+1.

Tabell 1. Beskrivande statistik

	N	Min	Max	Genom- snitt	Std. av snitt
År för införande	80	1997	2012	2007	3,98065
Antal beredningar, ej kontrollgruppen	40	0	9	2,25	2,02231
Antal utskott, ej kontrollgruppen	40	0	5	3	1,1767
Före införandet (t-1) – ekonomi					
Resultat före extraordinära poster per invånare, kr	80	-2 214	2 168	335	897
Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	78	-2 735	4 455	515	1 189
Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	78	1,26	1,6	1,4	0,1
Nettokostnader per invånare, kr	78	-56 106	-24 361	-40 355	7 178
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	73	-1	23	11	4,5
Förändring av kommunen skattesats, skattekrönor	80	-0,05	0,95	0,07	0,191
Före införandet (t-1) – demokrati					
Antal uppdrag per förtroendevald	70	1,4	2,2	1,7	0,1
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	66	-0,2	0,3	0,03	0,12
Antal invånare per förtroendevald	70	36	261	113	44,2
Förändring i antal invånare per förtroendevald	66	-14	66	12	18,9

Resultat

Andel unga förtroendevalda					
18–29 år, procent	70	0,4	10,3	4,8	2,0
Förändring i andel unga förtroendevalda					
18–29 år, procentandelar	66	-6	5	0	2,2
Andelen vänstersympatisörer i senaste valet, procent	80	28	79	47	11,0
Valdeltagande, procent	80	71	87	80	3,2
Förändring i valdeltagande, procentandelar	78	-9	4	1	2,8
Röstandel för icke-traditionella partier, procent	80	0,2	44	8	8,9
Före införandet (t-1) – övrigt					
Befolkningsförändring, procent senaste 5 åren	78	-10	6	-1	3,0
Efter införandet (t+1) – ekonomi					
Resultat före extraordinära poster per invånare, kr	80	-4738	4 145	681	1 096
Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	80	-5033	3737	346	1 267
Nettokostnader per invånare, kr	80	-60 408	-24 172	-44 492	7 382
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	78	-1	28	12	6,3
Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	80	1,2	1,6	1,4	0,08
Förändring av kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	78	-0,15	0,23	0,02	0,064
Förändring av kommunen skattesats, skattekronor	80	-0,25	1,4	0,13	0,266
Efter införandet (t+1) – demokrati					
Antal uppdrag per förtroendevald	70	1,4	2	1,7	0,13
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	79	-0,5	0,2	0,0	0,11
Antal invånare per förtroendevald	70	35	286	124	49,9
Förändring i antal invånare per förtroendevald	70	-13	80	11	15,8
Andel unga förtroendevalda					
18–29 år, procent	70	0	11	5	2,7
Förändring i andel unga förtroendevalda					
18–29 år, procentandelar	70	-4	9	0,5	2,4
Valdeltagande, procent	48	73	86	80	2,8
Förändring i valdeltagande, procentandelar	48	-6	4,5	0,2	2,50

I appendix redovisas korrelationstabeller (A1–A4) separat för ekonomi- och demokrati-variablerna, före och efter införandet.

Förklaringar till införande av nämndlös politisk organisation

I tabell 2 redovisas skillnader i medelvärde avseende potentiella ekonomiska, demokratiska och övriga förklaringar mellan kontrollgruppen och kommunerna som infört en politisk organisation utan facknämnder. Som framgår av tabellen saknas statistiskt signifikanta ekonomiska skillnader mellan grupperna. På det hela taget skiljer de nämndlösa kommunerna varken ut sig med avseende på ekonomiskt resultat och kostnader eller på hur resultat, kostnader och skatt har förändrats innan förändringen genomfördes. I någon mån är medelvärdesskillnaderna i ekonomiskt resultat och hur resultatet har utvecklats värda att notera men samtidigt som ekonomin i genomsnitt var starkare i kontrollgruppen perioden innan förändringarna genomfördes var utvecklingen mer positiv i de kommuner som sedan blev nämndlösa. Även om kravet på signifikans tonas ner blir det därför svårt att hävda att det ekonomiska resultatet har en entydig betydelse för benägenheten att införa nämndlös politisk organisation.

Av tabellen framgår även att det är små skillnader mellan grupperna avseende de demokratiska variablerna. En skillnad är statistiskt signifikant. Inför förändringen ökar antalet invånare per förtroendevald med 20 personer i de nämndlösa kommunerna men endast med fyra i kontrollgruppen. Om många invånare per förtroendevald ses som ett demokratiskt problem ökade alltså det problemet mer i de nämndlösa kommunerna innan de genomförde sina förändringar. En annan skillnad som i och för sig inte är signifikant men som ändå kan påpekas är att den politiska turbulensen (mätt som röstandel för icke-traditionella partier) är större i kontrollgruppen än i undersökningsgruppen. Det indikerar att det inte är en generell påverkansfaktor som driver kommuner att genomföra förändringen.

I övrigt noteras att inte heller befolkningsminskning skiljer sig åt mellan grupperna. Sammantaget är det alltså svårt att på grundval av tabell 2 finna tydliga ekonomiska och demokratiska orsaker till varför kommuner väljer att införa en politisk organisation utan facknämnder.

Tabell 2. Ekonomi, demokrati och övrigt innan införandet av nämndlös politisk organisation (genomsnitt)

	Kommuner med nämndlös org.	Kontroll- grupp	Signifikans
Ekonomiska orsaker			
Resultat före extraordinära poster per invånare, kr	256	415	e.s.
Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	651	378	e.s.
Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	1,40	1,39	e.s.
Nettokostnader per invånare, kr	-40 502	-40 208	e.s.
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	11	10	e.s.
Förändring av kommunens skattesats, skattekronor	0,08	0,06	e.s.
Demokratiska orsaker			
Antal uppdrag per förtroendevald	1,7	1,7	e.s.
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	0,04	0,02	e.s.
Antal invånare per förtroendevald	114	112	e.s.
Förändring i antal invånare per förtroendevald	20	4	p<0,001
Andel unga förtroendevalda 18–29 år, procent	4,7	5,0	e.s.
Förändring i andel unga förtroendevalda 18–29 år, procentandelar	-0,1	-0,1	e.s.
Andelen vänstersympatisörer i senaste valet, procent	48	46	e.s.
Valdeltagande, procent	79,9	79,6	e.s.
Förändring i valdeltagande, procentandelar	0,8	0,5	e.s.
Röstandel för icke-traditionella partier, procent	6,7	8,5	e.s.
Övriga orsaker			
Befolkningsförändring, procent senaste 5 åren	-1,5	-1,2	e.s.

e.s. = ej statistiskt signifikant skillnad mellan grupperna.

För att undersöka om den låga graden av statistiskt signifikanta resultat beror på att medelvärdesjämförelsen inte tar hänsyn till hur de oberoende variablerna (ekonomiska och demokratiska omständigheter) samtidigt påverkar den beroende (benägenheten att organisera om) genomförs en logistisk re-

gressionsanalys. Logistisk regression används när den beroende variabeln är dikotom, det vill säga endast kan ha två värden, vilket är fallet i den här studien eftersom en kommun antingen har infört nämndlös politisk organisation eller också inte. Resultatet av regressionen redovisas i tabell 3. Korrelations-tabellerna A1 och A2 (se appendix) indikerar inga extremt höga korrelationer mellan de oberoende variablerna och inga VIF-värden överstiger 5,7, vilket innebär att risken för multikolinjäritet är låg. Av utrymmesskal redovisas endast de variabler som har en signifikant effekt på organisationsvalet i tabell 3. Vid logistisk regression kan inte det vanliga måttet på andelen förklarad varians (R^2) användas. Som pseudo R^2 används Nagelkerke R^2 som uppgår till 0,520.

Tabell 3. Logistisk regressionsanalys av sambanden mellan ekonomi och demokrati (oberoende variabler) och val av organisationsform (beroende variabel)

	Beta	S:E	Wald	Df	Sig.	Exp (B)
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	0,272	0,134	4,11	1	0,043	1,312
Förändring i antal invånare per förtroendevald	0,133	0,041	10,373	1	0,001	1,142

*= Signifikant på 5%-nivån; **= Signifikant på 1%-nivån.

Två variabler har statistiskt signifikant betydelse för att förklara varför kommuner väljer att införa nämndlös politisk organisation. En av dem är kopplad till kommunens ekonomi. Ökande kostnader ökar oddsen för att en kommun väljer att införa nämndlös politisk organisation med 31,2% för varje procentenhet nettokostnaderna ökar. Den andra variabeln är kopplad till demokrati. När antalet invånare per förtroendevald blir högre, vilket kan ses som att kontaktytan mellan väljare och kommunens politiker minskar, ökar oddsen för att kommunen ska välja en nämndlös politisk organisation (oddsen ökar med 14,2% varje gång antalet invånare per förtroendevald ökar med en invånare). Det står alltså klart att ökade kostnader och ett ökat antal invånare per förtroendevald ökar sannolikheten för att en kommun ska välja att införa en nämndlös politisk organisation. Samtidigt är det viktigt att hålla i minnet att övriga fjorton ekonomi- och demokrativariabler inte ökar denna sannolikhet.

Som nämns ovan gör de kommuner som inför nämndlös politisk organisation olika val om antalet utskott under kommunstyrelsen och antalet beredningar under kommunfullmäktige. Den kommun som har flest utskott har fem och den kommun som har flest beredningar har nio (se tabell 1). Ett lågt antal utskott och beredningar innebär en högre grad av centralisering, vilket möjligen kan förväntas i kommuner med ekonomiska problem. Beredningar kan förväntas vara vanligare i kommuner som upplever att de har demokratiska bekymmer. Hur utskott är relaterade till demokrati är mer svårprognostiserat.

Olyckligtvis belastas undersökningen av dessa samband av att tillgängliga data har begränsningar. I databasen saknas uppgifter om antalet beredningar och utskott vid tidpunkten för respektive kommuns införande av nämndlös politisk organisation. Däremot finns information om antalet beredningar och utskott år 2013. Analysen baseras därför på antagandet att det inte gjorts alltför många genomgripande förändringar i numerären av beredningar och utskott i respektive kommun sedan det initiala införandet. Det är ett antagande som sannolikt inte är särskilt problematiskt för de kommuner som relativt nyligen gjorde förändringen men mindre invändningsfritt för kommunerna som organiserade om sig längre bak i tiden. Mot bakgrund av denna begränsning bör resultaten i regressionsanalyserna tolkas med försiktighet.

Analyserna visar att antalet beredningar och utskott inte har något statistiskt signifikant samband med någon av ekonomi- och demokrativariablerna. Det som visar sig förklara antalet beredningar är kommunens storlek. Ju större kommun desto fler beredningar (standardiserat $\text{Beta}=0,561$, $p>0,05$). Ingen av variablerna har dock någon förklarande kraft på antalet utskott under kommunstyrelsen. Den statistiska modellen var insignifikant i sin helhet.

Effekter av införande av nämndlös politisk organisation

Av tabell 4 framgår hur de nämndlösa kommunerna i genomsnitt skiljer sig från kommunerna i kontrollgruppen med avseende på ekonomi och demokrati efter det att den nya organisationsformen infördes. I princip framträder inga ekonomiska skillnader alls, åtminstone om kravet är att de ska vara statistiskt signifikanta. Olikheter som ändå kan uppmärksammas är att de ekonomiska resultaten är något starkare i undersökningsgruppen än i kontrollgruppen och att ekonomin har förbättrats mer. I övrigt är skillnaderna mellan grupperna små eller obefintliga.

Tabell 4. Ekonomi och demokrati efter införandet av nämndlös politisk organisation (genomsnitt).

	Kommuner med nämndlös org.	Kontroll- grupp	Signifikans
Ekonomiska effekter			
Resultat före extraordinära poster per invånare, kr	744	618	e.s.
Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	489	203	e.s.
Nettokostnader per invånare, kr	-44 676	-44 308	e.s.
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	12	12	e.s.
Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	1,42	1,42	e.s.
Förändring av kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	0,02	0,03	e.s.
Förändring av kommunens skattesats, skattekronor	0,12	0,14	e.s.
Demokratiska effekter			
Antal uppdrag per förtroendevald	1,7	1,7	e.s.
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	0,00	0,02	e.s.
Antal invånare per förtroendevald	133	115	e.s.
Förändring i antal invånare per förtroendevald	18,6	3,3	p<0,001
Andel unga förtroendevalda 18–29 år, procent	5,4	5,3	e.s.
Förändring i andel unga förtroendevalda 18–29 år, procentandelar	0,68	0,30	e.s.
Valdeltagande, procent	80	79	e.s.
Förändring i valdeltagande, procentandelar	0,25	0,06	e.s.

e.s. = ej statistiskt signifikant skillnad mellan grupperna.

Den signifikanta demokratiska skillnad som finns mellan grupperna är att antalet invånare per förtroendevald ökar mer i undersökningsgruppen (de nämndlösa) än i kontrollgruppen. Som framgår av den tidigare tabellen (tabell 3) inleddes den utvecklingen redan innan de politiska organisationerna förändrades, vilket talar för att det inte är nämndlös politisk organisation som skapar effekten utan en eller flera andra faktorer som inte fångas i den här undersökningen.

Nästa fråga är om effekterna skiljer sig åt beroende på antalet utskott och beredningar. En farhåga är att den helhetssyn och handlingskraft som centraliseringen är tänkt att skapa och som kan ge goda effekter för kommunens ekonomi (men möjligtvis ha en negativ inverkan demokratin) reduceras

eller omintetgörs om utskott och beredningar tillsätts. Av den anledningen finns det skäl att studera om en ökad förekomst av utskott och beredningar påverkar den ekonomiska utvecklingen.

Tabell 5. Korrelationer mellan antal beredningar/utskott och ekonomiska förändringar

	Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	Förändring av nettokostnader per invånare, procent	Förändring av kvot mellan verkliga kostnader o. strukturkostn.	Förändring av kommunens skattesats, skatte- kronor
Beredningar	-0,231	,394*	0,149	-0,234
Utskott	0,216	-,341*	-0,144	-,335*
År för införande	-0,029	-,729**	-0,062	-0,213

*= Signifikant på 5%-nivån; **= Signifikant på 1%-nivån.

I korrelationstabellen inkluderas förutom beredningarna, utskotten och ekonomivariablerna även året för införandet. Anledningen är att införandeåret i sig kan samvariera med de ekonomiska variablerna. Av tabellen framgår att antalet beredningar korrelerar negativt med förändring av ekonomiskt resultat och förändring av kommunens skattesats och positivt med ökade kostnader. Antalet utskott samvarierar positivt med det ekonomiska resultatets förändring och negativt med övriga variabler. Införandeåret är negativt korrelerat med alla ekonomivariablerna men synnerligen starkt med förändringen av nettokostnaderna.

Resultatet av fyra regressioner där införandeår, antalet beredningar och antalet utskott är oberoende variabler och respektive ekonomivariabel är beroende variabel presenteras i tabell 6. Korrelationerna mellan de oberoende variablerna är låga liksom VIF-värdena, vilket indikerar avsaknad av multikolinjäritetsproblem.

Tabell 6. Regressionsanalys av utskott och beredningars effekter på ekonomi

	Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	Förändring av nettokostnader per invånare, procent	Förändring av kvot mellan verkliga kostnader o. strukturkostn.	Förändring av kommunens skattesats, skatte- kronor
Utveckling				
År för införande	e.s	-,611***	e.s	-,114
Beredningar	e.s	,175	e.s	-,403*
Utskott	e.s	-,092	e.s	-,431**
Just R2	-	0,484	-	0,185

e.s = Modellen ej signifikant; * = Signifikant på 5%-nivån; ** = Signifikant på 1%-nivån; *** = Signifikant på 0,1%-nivån.

Av tabellen framgår att antalet beredningar och utskott inte har någon signifikant effekt på resultat- eller kostnadsförändringar om man kontrollerar för införandear. Däremot är både antalet beredningar och antalet utskott kraftigt negativt relaterat till förändringen av kommunens skattesats. Det förefaller alltså som att tillsättandet av utskott och beredningar minskar kommunernas benägenhet att höja skatten. Det är ett resultat som går emot vad som förmodades inledningsvis.

Avslutningsvis gjordes en serie regressioner för att undersöka antalet utskott och beredningars effekter på demokrati (kontrollerat för införandear och befolkningsförändring). Inga effekter kunde noteras.

Ekonomiska och demokratiska orsaker – skillnader mellan tidiga och sena införare

Tidiga införare av nämndlös politisk organisation skiljer sig väsentligt från sena införare avseende ett flertal ekonomiska och demokratiska variabler. De tidiga och de sena kan dock inte jämföras direkt eftersom flera av variablerna har en naturlig förändring över tid och påverkas på olika sätt av omvärldsfaktorer. Därför jämförs skillnaderna mellan tidiga och sena införare med samma skillnader inom kontrollgruppen. Kvarstående skillnader är mer direkt hänförliga till olikheter i ekonomi och demokrati mellan tidiga och sena införare.

Av tabell 7 framgår hur stora skillnaderna var mellan tidiga och sena införare under perioden innan förändringen genomfördes.

Tabell 7. Differenser mellan tidiga och sena införare av nämndlös politisk organisation (orsaker)

	Tidiga införare vs kontrollgrupp	Senare införare vs kontrollgrupp	Differens
Ekonomiska orsaker			
Resultat före extraordinära poster			
per invånare, kr	-180	-140	-40
Förändring i resultat före extraordinära poster			
per invånare (kr)	524	58	465
Kvot mellan verkliga kostnader och			
strukturkostnad	0,01	0,01	-0,01
Nettokostnader per invånare, kr	-117	-445	328
Förändring av nettokostnader per invånare,			
procent	0,00	0,01	-0,01
Förändring av kommunen skattesats,			
skattekronor	-0,01	0,04	-0,04
Demokratiska orsaker			
Antal uppdrag per förtroendevald	-0,04	-0,02	-0,02
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	-0,04	0,05	-0,09
Antal invånare per förtroendevald	-10	10	-20
Förändring i antal invånare per förtroendevald	20	14	5
Andel unga förtroendevalda 18–29 år, procent	-1,1	0,3	-1,4
Förändring i andel unga förtroendevalda			
18–29 år, procentandelar	0,8	-0,5	1,3
Andelen vänstersympatisörer i senaste valet,			
procent	2,1	1,4	0,7
Valdeltagande, procent	1,5	-0,8	2,4
Förändring i valdeltagande, procentandelar	1,0	-0,3	1,3
Röstandel för icke-traditionella partier, procent	-1,5	-2,0	0,5
Övriga orsaker			
Befolkningsförändring, procent senaste 5 åren	-0,57	-0,05	-0,52

Den ekonomiska situationen och utvecklingen inför förändringen skiljer sig åt främst avseende det ekonomiska resultatets utveckling. De tidiga införarna uppvisar en väsentligt större resultatförbättring innan organisationsförändringen införs. Bland de senare införarna har benägenheten att höja skatten

relativt sett varit något större. I övrigt är de båda grupperna är i stort sett likvärdiga.

Det demokratiska läget är i vissa avseenden annorlunda hos de tidiga införarna. Vad som talar för att de hade en ”bättre” demokratisk situation och utveckling inför förändringen är att de hade minskat antalet uppdrag per förtroendevald, hade färre invånare per förtroendevald (vilket i och för sig kan ses som ett argument för dem som vill organisera om och minska antalet förtroendemannauppdrag) och ökat andelen unga i politiken. Därtill hade de ett relativt sett högre valdeltagande och en mer positiv utveckling avseende valdeltagande. Vad som talar för att den demokratiska situationen inte var lika bra som hos de sena införarna är att de hade ökat antalet invånare per förtroendevald och hade färre unga i politiken. På det hela taget indikerar dock tabellen att de tidiga införarna hade aningen mer gynnsamt demokratiskt utgångsläge än de sena.

Även om det finns ekonomiska och demokratiska skillnader mellan de tidiga och de sena införarna är en sammanfattande bedömning att olikheterna genomgående är små. De differenser som ändå noteras pekar i första hand mot att de senare införarna hade ett besvärligare ekonomiskt och demokratiskt läge än de tidiga.

Ekonomiska och demokratiska effekter – skillnader mellan tidiga och sena införare

Ovan framgår att skillnaderna i den bakomliggande situationen och utvecklingen inte var särskilt påtagliga mellan tidiga och sena införare av nämndlös politisk organisation. Trots det är det givetvis möjligt att de två grupperna når olika ekonomiska och demokratiska resultat till följd av organisationsförändringen. I vilken utsträckning det sker framgår av tabell 8.

I jämförelse med hur de senare införarna presterar i relation till sin kontrollgrupp tycks tidiga införare inte nå lika starka ekonomiska resultat. Vad som dock inte framgår av tabell 8 är att de tidiga införarnas ekonomiska resultat är i balans och att de har en positiv utveckling, om än inte på samma höga nivå som de sena införarna. Efter införandet av nämndlös politisk organisation har de tidiga införarna ökat sina kostnader aningen mer än de sena men deras skattesatser har inte ökat i samma utsträckning. Skillnaderna mellan tidiga och sena är därmed att de tidiga har något sämre resultatutveckling till följd av större kostnadsökningar och mindre benägenhet att höja skatten. Därigenom kan man diskutera om den ekonomiska utvecklingen verkligen är ”sämre” hos de tidigare införarna efter reformen genomförts. En samlad

bedömning är att grupperna på det hela taget inte skiljer sig åt i nämnvärd betydelse när det gäller ekonomiska effekter.

Tabell 8. Differenser mellan tidiga och sena införare av nämndlös politisk organisation (effekter).

	Tidiga införare vs kontrollgrupp	Sena införare vs kontrollgrupp	Differens
Ekonomiska effekter			
Resultat före extraordinära poster per invånare, kr	-224	444	-668
Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	-44	584	-628
Nettokostnader per invånare, kr	-710	-57	-653
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	0,01	-0,01	0,03
Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	0,01	0,00	0,02
Förändring av kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	0,00	-0,02	0,02
Förändring av kommunen skattesats, skattekronor	-0,08	0,03	-0,11
Demokratiska effekter			
Antal uppdrag per förtroendevald	-0,09	-0,03	-0,06
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	-0,03	-0,01	-0,02
Antal invånare per förtroendevald	13	21	-8
Förändring i antal invånare per förtroendevald	22	11	11
Andel unga förtroendevalda 18–29 år, procent	-1,0	0,9	-1,8
Förändring i andel unga förtroendevalda 18–29 år, procentandelar	0,1	0,6	-0,5
Valdeltagande, procent	1,7	-1,2	2,9
Förändring i valdeltagande, procentandelar	0,1	0,5	-0,4

Även när det gäller den demokratiska utvecklingen är det dominerande intrycket att skillnaderna mellan de tidiga och de sena införarna är små. På det hela taget lyckas dock de kommuner som genomförde förändringen i ett senare skede bäst. Det gäller utvecklingen av antalet invånare per uppdrag, andelen unga med förtroendeuppdrag och valdeltagande.

Sammantaget när det gäller demokratiska och ekonomiska effekter är skillnaderna mellan tidiga och sena införare små men på marginalen har de sena införarna fått fler eftersökta effekter.

Diskussion och slutsatser

Det rationella perspektivet (ekonomi och demokrati)

Det är en omfattande och arbetskrävande process att avveckla facknämnder och införa politiska beredningar. Därför är en rimlig förväntan att de kommuner som väljer att göra det har goda skäl. Tidigare studier av dessa kommuner visar att de argument som ligger bakom förändringen oftast har att göra med kommunens ekonomi och/eller demokrati. Den här studien visar att det på det hela taget är svårt att se att de kommuner som har valt att göra omorganisationen hade särskilt mycket större skäl till det än de kommuner som valde att avstå (kontrollgruppen). Den ökade förändringsbenägenheten har i och för sig viss koppling till ekonomi och demokrati genom att nettokostnaderna ökade mer och antalet medborgare per förtroendevald ökade mer i de nämndlösa kommunerna innan förändringen. Det dominerande intrycket är dock att kopplingen mellan ekonomiska och demokratiska problem och benägenheten att införa nämndlös politisk organisation är ganska svag. Trots allt är det endast två av sexton variabler som visar sig betydelsefulla. Det talar för att det måste till något mer avgörande än det som undersöks i den här rapporten för att få kommuner att genomföra förändringen. Detsamma gäller kommunernas designval när det gäller antal utskott och beredningar.

Mot bakgrund av att kommunerna i undersökningsgruppen på det hela taget inte hade särskilt mycket större ekonomisk och demokratisk anledning att göra förändringen är effektstudiens resultat möjligen inte så oväntat. Det är ändå värt att notera att införande av en nämndlös politisk organisation inte ger tydliga effekter på ekonomi och demokrati (så som det mäts i den här studien). Betydelsen av antalet utskott och beredningar är också på det hela taget liten. Den effekt som noteras, det vill säga att ökande antal utskott och beredningar minskar benägenheten till skattehöjningar, är intressant. Den är dock omvänd mot det förväntade och belastas av vissa särskilda begränsningar i data. Därför bör sambanden i nuläget inte överbetonas utan studeras mer i kommande forskning.

Det institutionella perspektivet

En hypotes som härstammar från institutionell teori är att organisationer adopterar och implementerar nya organisationsformer utan att egentligen kunna påvisa rationella skäl för det, mer än att den nya organisationsformen har blivit modern. Att införa moderna och förmodat effektiva organisationsformer är ett sätt att svara upp mot omgivningens förväntningar och erhålla legitimitet. Genom att resultaten i den här studien visar att kommunerna som införde nämndlös politisk organisation inte hade särskilt mycket större ekonomiska och demokratiska problem än kommunerna i kontrollgruppen ger studien visst stöd till hypotesen.

En annan hypotes är att det är skillnader mellan tidiga och sena införare av nya organisationsformer. De organisationer som först implementerar en ny organisationsform gör det efter att ha gjort en noggrann kartläggning av rådande situation och en ordentlig analys av den nya organisationsformens förutsättningar att förbättra situationen. De organisationer som tar till sig organisationsformen i ett senare skede gör det av legitimitetsskäl. Det är därigenom tänkbart att de sena införarna har färre rationella skäl (ekonomiska och/eller demokratiska) att implementera det nya sättet att organisera och därmed också har en mindre förbättringspotential och får svårare att uppvisa ekonomiska och demokratiska effekter av förändringen. Det är också tänkbart att de sena införarna har lika stora ekonomiska och demokratiska problem men att de i mindre utsträckning har analyserat om den nya organisationsformen verkligen är lösningen på deras problem och därför får ett sämre utfall. Resultaten i den här studien bekräftar inte dessa förutsägelser. De tidiga införarna har inte större ekonomiska och demokratiska skäl att göra förändringen än de sena införarna, snarare tvärtom. Detsamma gäller de ekonomiska och demokratiska effekterna. Skillnaderna är små men i den mån det är skillnader är det oftast de sena införarna som lyckas bättre. Vad denna del av studien i viss utsträckning kan bekräfta är att den grupp av kommuner som har större ekonomisk och demokratisk anledning att införa nämndlös politisk organisation också är de som i större utsträckning åstadkommer förbättringar.

Slutsatser

Som nämndes inledningsvis har ambitiösa tjänstemän och förtroendevalda i kommuner och landsting under de senaste decennierna försökt utveckla

demokrati och förbättra ekonomi genom att på olika sätt förändra organisation och styrning. På det hela taget har dock resultaten av ansträngningarna varit magra, åtminstone om kravet är att positiva effekter ska ha konstaterats i oberoende (kvantitativa) forskningsrapporter. Utifrån resultaten i den här studien kan inte ”nämndlös politisk organisation” ses som ett undantag. Studien kan inte bekräfta att organisationsformen ger eftersökta ekonomiska och demokratiska effekter.

Det finns dock anledning att göra vissa reservationer inför denna slutsats. För det första finns det dimensioner av kommunal demokrati som inte fångas av studien. Exempelvis har många av de nämndlösa kommunerna ambitionen att vitalisera fullmäktige, öka de förtroendevaldas möjlighet att initiera ärenden och involvera medborgarna mer i olika beslutsprocesser. Dessa variabler har av praktiska skäl inte inkluderats i studien. För det andra finns – som tidigare har diskuterats – vissa begränsningar i de data som studien vilar på, inte minst när det gäller skattesatsens förändring och införandeår för beredningar och utskott. För det tredje är det tänkbart att en och annan kommun faktiskt har nått goda resultat av sin omorganisation men att det inte syns i det totala utfallet. Vad som fångas i den här rapporten är de genomsnittliga effekterna för hela gruppen av nämndlösa kommuner.

Appendix

Tabell A1. Korrelationer mellan ekonomivariablerna före införandet

	1	2	3	4	5	6
1. Resultat före extraordinära poster per invånare, kr	1	-0,192	-0,128	-,275*	-0,069	-0,095
2. Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	-0,192	1	0,037	-0,042	-,390**	0,181
3. Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	-0,128	0,037	1	-,625**	-0,18	0,019
4. Nettokostnader per invånare, kr	-,275*	-0,042	-,625**	1	,264*	-0,033
5. Förändring av nettokostnader per invånare, procent	-0,069	-,390**	-0,18	,264*	1	0,179
6. Förändring av kommunen skattesats, skattekröner	-0,095	0,181	0,019	-0,033	0,179	1

Tabell A2. Korrelationer mellan demokrativariablerna före införandet

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Antal uppdrag per förtroendevald	1	-0,048	-0,195	-,323**	-0,203	0,003	,251*	-0,181	0,051	0,206	-0,191
2. Förändring ant uppdrag per förtroendevald	-0,048	1	0,232	,245*	0,138	-0,021	0,209	-0,152	0,127	-0,2	0,146
3. Ant inv/förtroendevald	-0,195	0,232	1	,337**	,412**	-0,015	0,143	0,06	0,013	-0,231	,546**
4. Förändring i ant inv/förtroendevald	-,323**	,245*	,337**	1	,296*	-0,049	-0,082	0,138	-0,003	-0,187	,403**
5. And unga förtroendevalda 18–29 år, %	-0,203	0,138	,412**	,296*	1	-0,118	-0,154	0,159	-0,097	-0,1	0,16
6. Förändring i andel unga förtroendevalda 18–29 år, %-andelar	0,003	-0,021	-0,015	-0,049	-0,118	1	0,204	-0,099	0,193	0,084	0,155
7. Andel vänster-sympatisörer i senaste valet, procent	,251*	0,209	0,143	-0,082	-0,154	0,204	1	-0,106	0,025	-,288**	-0,205
8. Valdeltagande, %	-0,181	-0,152	0,06	0,138	0,159	-0,099	-0,106	1	-0,193	-0,197	0,182
9. Förändring i valdeltagande, %-andelar	0,051	0,127	0,013	-0,003	-0,097	0,193	0,025	-0,193	1	-0,168	0,156
10. Röstandel för icke-traditionella partier, %	0,206	-0,2	-0,231	-0,187	-0,1	0,084	-,288**	-0,197	-0,168	1	-0,093
11. Befolkningsförändring, % senaste 5 åren	-0,191	0,146	,546**	,403**	0,16	0,155	-0,205	0,182	0,156	-0,093	1

Tabell A3. Korrelationer mellan ekonomivariablerna efter införandet

	1	2	3	4	5	6	7
Resultat före extraordinära poster per invånare (kr)	1	,721**	-,346**	-,642**	-,616**	0,13	-,287**
Förändring i resultat före extraordinära poster per invånare, kr	,721**	1	-,462**	-,809**	-,523**	-0,208	-0,139
Nettokostnader per invånare, kr	-,346**	-,462**	1	,568**	-0,004	,611**	0,145
Förändring av nettokostnader per invånare, procent	-,642**	-,809**	,568**	1	,567**	,225*	0,201
Kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	-,616**	-,523**	-0,004	,567**	1	-,406**	0,216
Förändring av kvot mellan verkliga kostnader och strukturkostnad	0,13	-0,208	,611**	,225*	-,406**	1	-0,003
Förändring av kommunen skattesats, skattekronor	-,287**	-0,139	0,145	0,201	0,216	-0,003	1

Tabell A4. Korrelationer mellan demokrativariablerna efter införandet.

	1	2	3	4	5	6	7	8
Antal uppdrag per förtroendevald	1	,376**	-0,097	-,401**	-0,049	-0,007	-,332*	0,262
Förändring i antal uppdrag per förtroendevald	,376**	1	0,216	-0,083	-0,025	-0,18	0,034	0,058
Antal invånare per förtroendevald	-0,097	0,216	1	,498**	,324**	0,023	,324*	0,067
Förändring i antal invånare per förtroendevald	-,401**	-0,083	,498**	1	0,082	0,003	0,215	-0,157
Andel unga förtroendevalda 18–29år, %	-0,049	-0,025	,324**	0,082	1	,683**	0,016	0,092
Förändring i andel unga förtroendevalda 18–29 år, %-andelar	-0,007	-0,18	0,023	0,003	,683**	1	-0,149	,326*
Valdeltagande, %	-,3326*	0,034	,3246*	0,215	0,016	-0,149	1	0,027
Förändring i valdeltagande, %-andelar	0,262	0,058	0,067	-0,157	0,092	,3266*	0,027	1

Referenser

Abrahamson, E. (1991), Managerial Fads and Fashions: The Diffusion and Rejection of Innovations, *Academy of Management Review*, Vol. 16, No. 3, pp. 586–612.

Bäck, H., Siverbo, S. och Brorström, B. (2001), *Ny politisk organisation i Härryda och Stenungsund*. Göteborgs universitet: Förvaltningshögskolans rapporter, rapport 34.

Ellegård, L.M. (2013), *Political conflicts over public policy in local Governments*. Lund: Lund Economic Studies Number 173.

Modell, S. (2007), Managing Accounting Change', i T. Hopper, D. Northcott and R.W. Scapens (eds.), *Issues in Management Accounting*. Hertfordshire, UK: Prentice-Hall.

Siverbo, S. (2009), *Moderna politiska organisationer II. Erfarenheter av att arbeta med beredningar och utan facknämnder*. Kommunforskning i Västsverige: KFi-rapport 101.

Wildavsky, A. (1975), *Budgeting: A Comparative Theory of Budget Processes*. Boston: Little, Brown and Co.

Kommunforskning i Västsverige, KFi, är en organisation som bedriver forskning inom området ekonomi och organisation i kommuner och landsting.

Verksamheten utgår ifrån ett samarbetsavtal mellan kommuner och landsting samt universitet och högskolor i Västsverige. Syftet med samarbetsavtalet är att initiera forskning inom det nämnda området och därmed bidra till att skapa en stark forskningsmiljö.

**KommunForskning
i Västsverige**

Övre Fogelbergsgatan 6
c/o Göteborgs universitet
Box 665
405 30 Göteborg
Tel 031-786 59 00
E-post kfi@kfi.se
www.kfi.se